

El do de la concisió

Una dona va demanar a la poetessa Anna Ajmàtova si podia donar testimoni del temps que estaven vivint i ella va respondre:

—Puc.

I va escriure “Rèquiem”.

Aquesta és la sincera imatge que m’ha vingut a la memòria després de llegir el magnífic llibre de Rosina Ballester: “Vestigis”.

Rosina pot i, a través d’aquests poemes concentrats i nets de tot additament inútil, dóna testimoni escrit de la fràgil naturalesa humana i de la vida que una altra poetessa russa, Marina Tsvetàieva, va definir com: “aquest lloc on no és possible viure”.

Però hi vivim.

Deia el poc parlador Beckett que: “L’anàlisi és companyia” i, més que analitzar aquest llibre que entra per tots els sentits i deixa versos lapidaris gravats com cicatrius al cor del lector, el que vull és acompanyar-lo literàriament perquè Rosina Ballester, a més d’una poetessa que em sembla important i necessària, és una persona que estim i admir.

En poesia, moltes vegades hi sobren paraules i ella té el do de la concisió.

I la brevetat.

Ja ho deia el mestre Thoreau: “Simplificau!”

Ella és capaç d’expressar en poemes de només dos o tres versos l’emoció d’un sentiment, les ferides de la raó, la tendresa del paisatge humà, el llampec d’una il·luminació.

La claror i la contundència, la intensitat i bellesa, la depuració estilística que traspuen aquests versos quintaessenciats de "Vestigis" fan pensar d'entrada en la saviesa clàssica i precisa, compromesa, femenina, de Sophia de Mello Breyner Andresen, el laconisme esmolat, tallant, de Rose Ausländer, i l'emotiva inquietud vital d'Emily Dickinson, però Rosina té un món poètic personal, original, propi, i una veu ballesteriana singular, inconfusible.

Potser el sentit primigeni d'aquesta obra són els: "*Vestigis dels escrits/ que s'enduen el temps/ que ja no tinc.*" i és llegible i constatable que en els seus incisius versos cisellats, esporgats, nítids: "*on s'hi concentra el pensament/ voleia tot en pura imatge.*"

El llibre es va conformant i enriquint culturalment amb referències directes a altres autors com Robert Luis Stevenson, Virginia Woolf, Hanna Arendt..., i hi ha versos com: "*No diré res de vosaltres*" que et remetent subtilment i per oposició al "*No diré res de mi*", de Ferrater, o els: "*Veniu a mi tots els éssers pensants,/ il·lumineu la meva feina fràgil.*" (perquè és difícil i obscura la feina d'escriure versos) al "*Veniu a mi tots els qui estau afeixugats*" del Jesús de l'Evangeli.

Sobretot, hi ha una mirada i un to poètics que recorden els millors haïjins, els escriptors de haikús, i especialment l'humil, simple, enamorat de la naturalesa, Kobayashi Issa: "*Em dedico al jardí/ on l'escriptura serà meva/ en cada papallona blanca.*"

A "Vestigis" hi ha petits poemes: "*Del teu cervell androgin/ els narcisos et miren/*

enamorats de tu." que són joies d'orfebreria literària i el Kobayashi del famós haikú de només dos versos: "*Vine a jugar amb mi/ pardal sense pares*", es fa present en poemes com: "*Res amarg al bec*

s'endu/ l'ocell que breu em sobrevola." o "Em consola la finitud del mar/ quan l'abracem." o "És tan breu aquest temps del narcís/ que em fa viure el seu drama".

Tot precís i condensat, profund, intel·ligent.

Com deia molt bé Óssip Mandelstam: "El poeta eleva l'esdeveniment a la dècima potència" (jo aquí puntualitzaria que açò només ho fan els bons, els grans poetes) i enllà de modes o estils, tendències, grups, ismes diversos... només hi ha bona o mala poesia.

La de Rosina Ballester, a més d'excel·lent, em sembla impressionant i autèntica.

Brodsky va assenyalar que tota obra que es faci amb material autobiogràfic de dolor té un tret inherent i és l'escissió que hi ha entre l'experiència personal i la seva contemplació estètica. Un desdoblament, diu ell, que pot abocar a la bogeria.

En aquest sentit, Rosina sempre harmonitza la veritat biogràfica amb l'estètico-poètica i a vegades empra la ironia com un sa exercici profilàctic de distanciament que eviti la follia i la niciesa: "*Corre, corre,/ que t'atrapa la literatura!*"

Fons i forma, vida i estil.

Com va escriure Nadejda Mandelstam: "En poesia, cada mot és una confessió,/ cada tema un tros d'autobiografia" i Rosina defuig l'exposició-representació plana i literal de la realitat per esdevenir ella mateixa Literatura.

De fet, aquests "Vestigis" són fragments de la biografia d'una dona capaç d'insinuar un sensual, finíssim erotisme: "*Passaves la llengua entre les meves dents*" i convertir-lo després en un pur surrealisme: "*per obrir la porta de les platges.*", que va engalanant el llibre amb

precioses, suggerents imatges: *"cau l'amor des del cel/ amb un fi degoteig"*, *"Veig les llargues cames del silenci..."*, etc.

Són vivències d'una poetessa que: *"desgrano les nits/ com poms desordenats."*,

sap que el poema és un espai propici per parlar amb els morts i a: *"Crònica d'un enterrament"* (quatre poemes plens de serenor interior), com responent al dubte d'Óssip Mandelstam: *"Què sap una dona sola/ sobre l'hora de la mort?"*, afronta

el tema amb un profund coneixement i una sentida vivència: *"quants morts hem vist/ que mai imaginàrem?/ Evocarem constants/ la seva forma,/ cap al sepulcre."*

Rosina Ballester és una poetessa menorquina de cor i d'adopció que, allunyada de l'illa per qüestions de feina i rememorant aquells versos virgilians de l'Eneida: *"Contra la meva voluntat, reina, vaig deixar les teves platges"*, sempre torna enyoradissament (ah, la saudade universal que ens corca!) al refugi idealitzat de Menorca: *"bussejaré en la calma/ del mar de Sant Lluís..."*, focalitza llocs concrets com Binisafua: *"Faig cap al teu redol humit/ vora l'enginy on les turqueses/ blavegen el cel gris."* i s'hi vol integrar i desfer, descompondre, fusionar: *"Jo recordo de l'illa/ el batec silenciós/ contra el terra vermell/ que desig per sepulcre."* perquè sent que és on s'arrelen substancials els seus orígens: *"El C14 ha demostrat/ que vinc dels ullastres i els foners/ i la cultura suprema de les taules,/ des d'on contemplava/ el decurs de les estrelles."*

Al llarg de tota la seva *opera omnia*, sempre hi he sentit, salobre, en cada espai, cada paraula, l'enamorada presència i la nostàlgia d'una Menorca amb la qual s'uneix i acobla físicament: *"Menorca era el meu cos"*, perquè ella també està feta de la mateixa matèria de què està feta aquesta illa.

Rosina és de les poetesses que quan escriuen llegeixen i, a través de les rompudes reixes del llenguatge de què parlava Celan, podem veure l'obra rigorosa, crítica, exigent, d'una dona apassionada que ha fet de la poesia la seva forma existencial de ser i de compromís amb el món.

Rosina és de les que s'hi deixen la vida en cada poema i fan que en cada poema hi hagi un tros literari de vida.

Rosina em fa pensar líricament en la gran Marina Tsvetàieva quan deia: "Saps què vull jo quan vull? Vull obscuriment, claredat, transfiguració." perquè aquests són, em sembla, els tres passos del procés que experimenta la seva lúcida poesia.

Tsvetàieva advertia: "Poetes, poetes!, més que no pas la glòria en vida, temeu els monuments pòstums i les antologies!", però en aquest llibre, tot i la seva madura, enorme, inqüestionable qualitat, hi ha un poema que sobresurt, impressiona, impacta, és un futur monument pòstum i es mereix figurar en totes les antologies que es facin de la millor poesia: "*Mater admirabilis*".

Un poema en pentasíl·labs que avança a base d'el·lipsis, et va endinsant en la seva crua i tendra, humaníssima atmosfera, resum intens dues vides i és senzillament modèlic, esquinçador i admirable.

Rosina, que de vegades adopta un to confidencial més pròxim al lector: "T'ofereixo cansada de fa temps/ el que resta del dia i d'un poema", aspira a una obra que perduri, confia que: "sorgirà el poema etern/ lligat a la finitud dels segles." i força el llenguatge, com Celan, per assolir una poesia: "que és summa sempre/ del vers que es fa tot sol.", però després d'una llarga feina revisora de correcció i poliment.

Rosina a més de crear, segregar, destil·lar poesia, també l'entén com un deure moral, com una autoexigència ètica i escriu per deixar

constància d'una vida que es genera i es sublima i es transforma i es concreta en poesia: "*He acabat la llibreta dels deures/ i té/ són certs aquests vestigis.*", els vestigis d'un present que es fa passat, però deixa escrits per al futur aquests esplèndids poemes ballesterians on: "*... entre els milers de bocins/ alguna part de mi serà estimada.*"

Estimada, sí. I valorada.

Perquè d'allò que no es pot parlar, cal fer-ne poesia.

I ella en fa.

N'escriu.

I de la bona.

PONÇ PONS

Menorca, Sa Figuera Verda, juliol de 2010

Nu que espera

Passaves la llengua entre les meves dents
per obrir la porta de les platges.
Coïssor d'ocells,
la nit vinosa sobre un mar espès.

Veig les llargues cames del silenci,
cristalls que encara lluen,
clivellada tela per l'antic midó
que obliga a fer-nos vells.
Inquietud i part en el conflicte
de tot el que segueixo conservant.